

ALP 2164
Larch

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. MAŽVYDO
BIBLIOTeka

mokslas • menas • literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1985

LAPKRIČIO MĖN. 2 d. / NOVEMBER 2, 1985

PART TWO — Nr. 215(40)

Lietuvių kalbos kilmė

Šiame numeryje:

Isisenėjimai, šablonai ir ribos.
Lietuvių kalbos kilmė.
Keturioliktoji metinė lietuvių fotografų paroda.
Chicagos teatruose.
Santaros-Sviesos metinis suvažiavimas.
Blas de Otero eilėraščiai.
Edith Piaf dramoje.
Detroito moterų vokalinis kvartetas Chicagoje.
Valius, muzika, poezija.
Nauji leidiniai.
Kultūrinė kronika.

Kertinė Parastė

Isisenėjimai, šablonai ir ribos apsakymuose ir novelėse

Teko skaityti nemažą apsakymų, parašytų mūsų klasikų ir 19 a. garsių pasaulinių rašytojų novelių, kuriose pagrindinis veikėjas atsikelia iš ryto, lėtai prausiasi, valgo pusryčius, eina į darbą ir visą laiką mąsto ir mąsto. Tokiu būdu pristatoma, kas jis toks, kokio charakterio žmogus jis yra, prieš įsileidžiant į apsakymo problemą ar intriga novelėje.

Taip dažnai pradėdamos ir dabar pas mus novelės ir romanai. Bet štai randi straipsnį amerikiečių žurnale (*The Writer*, 1985 lapkritis), kur anglų literatūros profesorė — rašytoja M. Edwards teigia, kad taip yra klaidinga, nes novelės tokia pradžia yra neefektinga, iš karto netaiko į novelės problemą, prašauna temai pro šalį ir neatlieka apsiimto uždavinio. O uždavinys yra papasakoti kokį nors atsitikimą ar nuotykį (story).

Nuotykį, galvoj. Bet nuotykis, nors ir įdomus, be žmogaus, be jo charakterio pristatymo pradžioje bus schematiškas, nes tas pats atsitikimas kiekvieno žmogaus yra pergyvenamas skirtingai. (Žinoma, kad pasitraukimą iš Lietuvos kiekvienas skirtingai pergyvenome).

Matyt, dėl vietos trūkumo novelėms žurnaluose ir būtinybės pirmaisiais pagauti skaitytojo dėmesį atsirado daug įvairių teorijų ir net reikalavimų, griaušančių čia ir gal Europoj įprastus praeities šablonus. Novelė „paastrėjo“ visose savo dalyse: pradžioje iš karto turi būti jaučiama veikėjo problema, vidury — ji sprendžiama, o gale — išrišama ir baigta. Tai didelis skirtumas nuo senosios ir naujosios novelės ir gal tarp europietiškos ir čionykštės. Bet, gerai pagalvojus, matyti ir teigiamą šių reikalavimų pusę ir teisybę. Ir nauja literatūrinė vertė.

M. Edwards perspėja ir dėl kitų isisenėjusių šablonų. Pvz., novelėse, kurios pradėdamos sėdint prie lango ir atsimeinant kokį nors sukrečiantį įvykį, skaitytojas iš karto atspėja pabaigą ir tuo silpninama intriga. Iš anksto ži-

noma, kad visa pasibaigs ne taip jau blogai, jei veikėjas užsiėmęs dabar tik atsiminimais, reminiscencijom. O skaitytojas juk norėtų pergyventi kartu su veikėju visus tuos atsimenamus įvykius vieną po kito, nežinodamas jų pabaigos. Kažin kaip Proustas rašytų po tokio patarimo?

Ji pataria saugotis ir veikėjo išvaizdos aprašymo šablono, pastatant jį prieš veidrodį ir aprašant jį stebintį save. Arba autoriui aprašant veikėjo išvaizdą taip smulkiai, kad tai atrodo, kaip policijos raportas (seniau taip buvo daroma). Taip pat pataria vengti ir ornamentinių, isteriškų ašarų aprašymų, degančių veidų, verksmų... Geriau rodyti įvykius, ji sako, ne jausmingumo paradus. Patys įvykiai savaime sukelia jausmų charakteriuose ir skaitytojuje. Vengti jausmingumo paviršiaus.

Blogai, jei visi, net nesvarbūs įvykiai surašomi kaip dienorašty ir sudaro nuobodų „ir tada atsitiko — ir tada įvyko“ pasakojimą. Arba aprašoma ilga kelionė automobiliu, laivu, kuri neturi jokios įtampos, pažeriami gražūs vaizdai, keleviai sutaria vienas su kitu, nėra nė vieno nervinančio kitus, kuo nors nepatenkinto ir t.t. — neduodama jokios galimybės bent mažiui konfliktui, kuris reikalautų jo išsprendimo aprašymo gale, jokios psichologinės įtampos net dialoguose.

Dažnai pasitaiko, kad tie dialogai įterpiami tik šiaip, kad perkirstų pasakojimą, be jokio tikslo, be autoriaus parodymo bent mažiui kalbančiųjų pasiėptų intencijų, kai šneka net apie paprastus dalykus, kaip, pvz.: „Paduokite, prašau, man druskos“. Vien balso tonas, kai turima kokia nors intriga, čia gali būti skaitytoju įdomus ir ką nors atidengiantis, ji sako. Trumpose novelėse rašytojams ji pataria vengti smurto veiksmų, nelogiškų avarių, kai rodos nieko neatsitinka, nors tam ir būtų pagunda. Ir nerašyti apie nepažįstamus kraštus, profesijas, pirma jų nepastudijavus.

P. Melnikas

ANTANAS KLIMAS

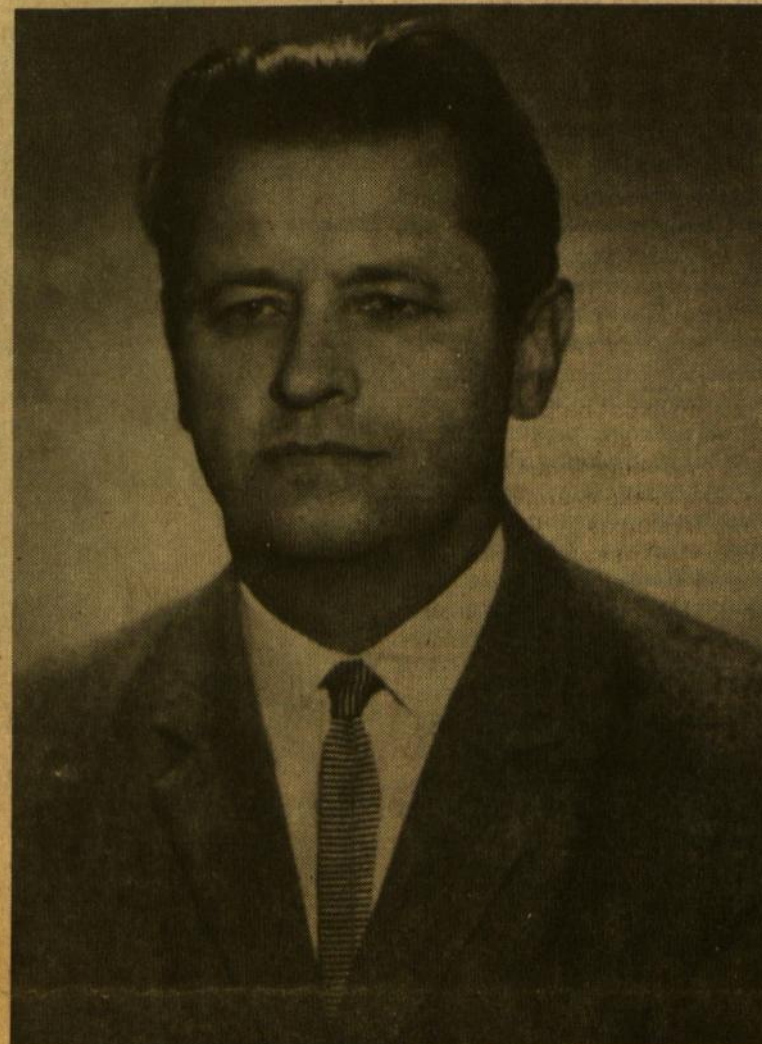
Zigmas Zinkevičius. *Lietuvių kalbos istorija. I. T. Lietuvių kalbos kilmė.* Vilnius: „Mokslas“, 1984. 390 psl.

Kaip ir kiekvienai tautai, mums taip pat rūpi mūsų tautos bei kalbos kilmė. Jau nuo senų laikų šis klausimas buvo įvairių įvairiausiai gvil-denamas. Buvo kadaise nuomonių, kad lietuviai yra kilę iš romėnų, kad mūsų tauta yra tai trakų, tai gerulių palikuonys, buvo net manoma, kad lietuvių kalba yra kilusi iš graikų kalbos. Visos šios teorijos bei hipotezės, žinoma, seniai jau atgyven-sios, tačiau tai vienas, tai kitas šios problemos mėgėjas vis pasiskelbia atradęs, tarsi, naujas Amerikas. Tai daugiausia sui generis kalbininkai bei antropologai, kurie savo mėgėjiškais ir dažnai labai romantiškais sapnais tik daugiau rūkų paleidžia. Rimti mokslininkai į tokias mėgėjų teorijas daug dėmesio nekreipia. Savaime aišku, niekas niekam negali uždrausti pasvajoti ir pasapnuoti, bet su tokiomis svajonėmis dažnai yra tik popierius gadinamas.

Štai dabar prieš akis turime labai gerą veikalą, kuriame rimtai pasižymėjęs Lietuvos kalbininkas, prof. dr. Zigmas Zinkevičius, nagrinėja kaip tik tas pačias lietuvių kalbos, ergo ir lietuvių tautos kilmės problemas. Zinkevičius labai puikiai pasirošęs tokias problemas svarstyti, nes ligi šiol yra išleidęs jau dešimt atskirų knygų. Kiek jis yra paskelbęs mokslinių straipsnių ir recenzijų, sunku būtų ir suskaičiuoti. Čia suminėsi visas jo parašytas ir išleistas knygas: *Lietuvių kalbos įvadžiuotinių būdvardžių istorijos bruožai* (1957); *Lietuvių dialektologija. Lyginamoji tarmių fonetika ir morfologija*, su 74 žemėlapiams, (1966); *Lietuvių kalbos tarmės* (1968); *Kalbotyros pradmenys* (1969);

II pataisytas ir papildytas leidimas, 1980); *Iš lietuvių istorinės akcentologijos. 1605 m. katekizmo kirčiavimas* (1975); *Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmen-vardžiai XVII a. pradžioje* (1977); *Lietuvių kalbos dialektologija* (1978); *Kazimieras Būga. Gyvenimas ir darbai* (1979); *Lietuvių kalbos istorinė gramatika* (1980 t. I; 1981 t. II); *Kalbininkas K. Būga* (1981).

Kaip matome, per 27 metus prof. Zinkevičius, skaičiuojant ir čia recenzuojamą knygą, parašė ir išleido vienuolika knygų, kai kurios iš jų labai stambios, o jo lietuvių kalbos istorinė gramatika susideda iš dviejų tomų. Tarp kitko, tai yra pati pirmoji lietuvių mokslininko parašyta pilna lietuvių kalbos istorinė gramatika, nes garsioji a.a. prof. Jono Kazlausko *Lietuvių kalbos istorinė gramatika* (1968) nebuvo pilna, nes joje buvo analizuojama tik trys pagrindiniai dalykai: kirčiavimas, daiktavardžiai ir veiksmazodžiai. Reikia čia taip pat paminėti, kad, prieš pradėdamas skelbti savo paties mokslinius darbus, Zinkevičius sudarė tris labai stambius Kazimiero Būgos raštų tomus: I t. — 654 puslapiai (1958), II t. — 730 puslapių (1959), III t. — 1008 puslapių (1961); rodyklių stambus tomas (397 puslapiai) išėjo 1962 metais. Šiais gerai išleis-tais Būgos raštais rėmėsi daugelio lietuvių kalbininkų darbas Lietuvoje, ir jų sudarymas, redagavimas bei išleidimas puikiai paruošė patį Zinkevičių tolimesniam kalbotyros darbui. Be to, jau daugelį metų prof. Zinkevičius dėsto įvairius lituanistikos bei kalbotyros kursus senajame Vilniaus universitete. Kiek jo studentai, dabar jau kai kurie patys žymūs kalbininkai, yra, jo vadovaujami, parašę kandidato bei daktaro disertacijų,

Prof. dr. Zigmas Zinkevičius

sudarytų gana gerą bibliotekėlę.

Visa tai čia suminiu, kad skaitytoju būtų visiškai aišku, kokį mokslinį darbą yra atlikęs autorius, kuris čia dabar mums išdėsto savo mintis apie lietuvių kalbos kilmę. Reikėtų dar taip pat paminėti, kad šis veikalas yra tik pats pirmasis tomas didelės ir labai plačios apimties lietuvių kalbos istorijos, kurios iš viso planuojama penki stambūs tomai.

Savo pratarinėje autorius nurodo priežastis, dėl kurių jis ėmėsi šio milžiniško darbo. Jis rašo: „Išsamios lietuvių kalbos istorijos neturime. Dr. P. Joniko 1952 m. Čikagoje išleista „Lietuvių kalbos isto-

rija“ iš tikrųjų tėra tam tikri tokios istorijos etiudai, kuriuose trumpai aptarti tik patys svarbiausi jos bruožai. Be to, ši knyga jau gerokai paseno ir nebegaunama. Tarybų Lietuvoje pokario metais buvo išleisti du šios srities veikalai: prof. J. Palonio „Lietuvių literatūrinės kalbos istorija“ (1979 m.) ir šios knygos autoriaus „Lietuvių kalbos istorinė gramatika“ (I d. — 1980 m., II d. — 1981 m.). Abu jie skirti respublikos aukštųjų mokyklų studentams lituanistams, todėl juose pagrindinis dėmesys sukoncentruotas į aukštosios mokyklos poreikius. Be to, jie negali atstoti išsamios lietuvių kalbos istorijos ir dėl siauro profilio“ (p. 5). Knygos aplanko pirmajame vidiniame atlenkime autorius pats šitaip apibūdina viso savo pilno veikalo pobūdį:

Ši knyga — rašomos didelės lietuvių kalbos istorijos pirmoji dalis. Ji skirta lietuvių kalbos ištakoms aptarti, taigi joje nagrinėjama žmonių kalbėjimo kontinuumo, davusio pradžią lietuvių kalbai, raida nuo seniausių lingvistinė analizė pasiekiamų laikų iki maždaug VII m.e.a., kai išryškėjo kalbinė struktūra, kuriai jau galima duoti lietuvių kalbos vardą. Visą leidinį sudarys dar bent keturios knygos. Antroje bus apžvelgta lietuvių kalbos raida nuo VII iki XV a. pabaigos, taigi iki pasirodant pirmiesiems rašto paminklams. Trečiojoje knygoje bus nagrinėjama senoji lietuvių raštų kalba (XVI — XVII a.), ketvirtojoje — tos raštų kalbos sunykimas (XVIII — XIX a.), o penktojoje — dabartinės bendrinės lietuvių kalbos susiformavimas ir raida iki mūsų dienų (XIX a. pab. — XX a.). Leidinio pabaigoje numatoma pridėti išsamias žodžių (suvestinę lietuvių, taip pat kitų kalbų) ir dalykinę rodyklę.

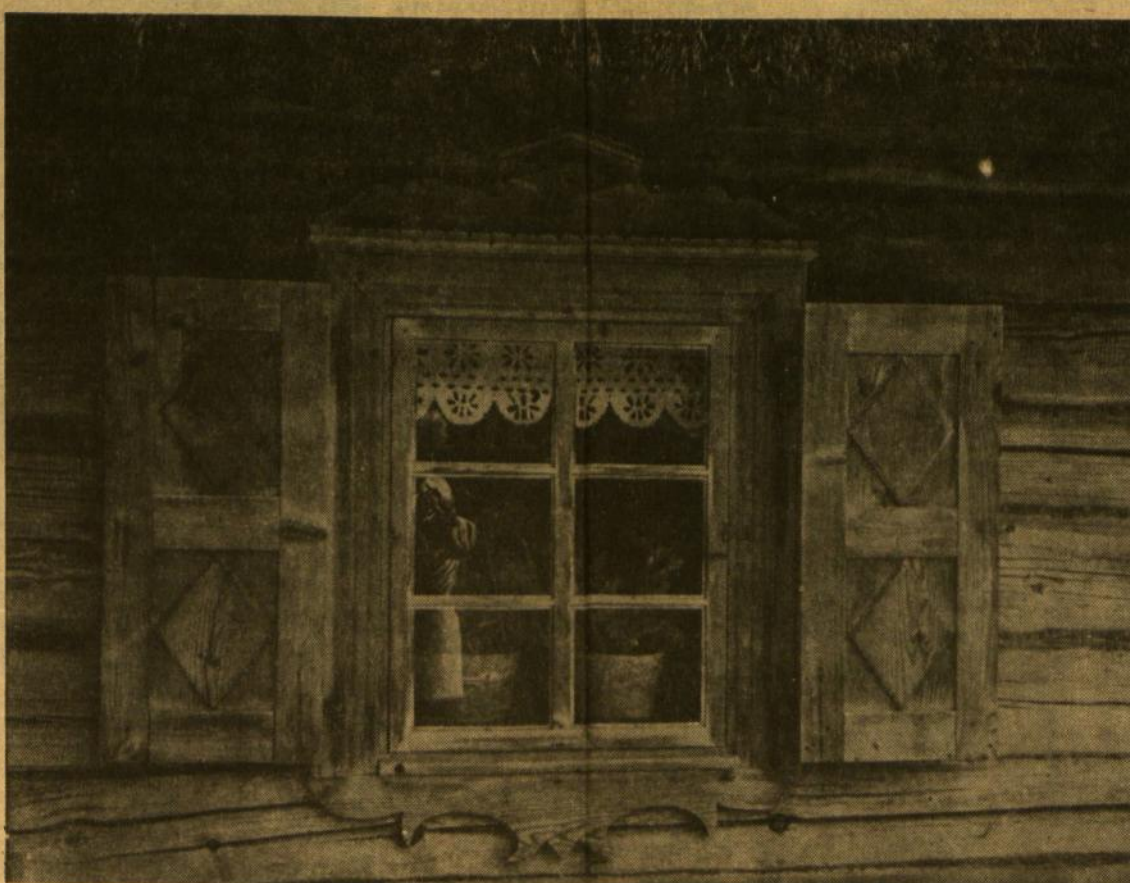
Knyga turi šias pagrindines dalis: Pratarinė (5-7), Įvadinės pastabos (8-10), Indoeuropiečiai (11-22), Indoeuropiečių prokalbė (23-59), Indoeurope-

čių migracija ir prokalbės suskilimas (60-104), Indoeuropiečių dialektinė sritis, iš kurios kilo baltai (105 - 139), Baltai (140-234), Baltų suskilimas (235-305), Rytų baltai ir lietuvių kalbos ištakos (306-377), Sutrumpinimai (378-380), Žodžių rodyklės (381-389).

Kokios gi yra autoriaus pagrindinės išvados? Zinkevičius yra gana atsargus ir nuosaikus mokslininkas. Jis savo ryškios nuomonės, kuri gal skirtųsi nuo pagrindinio indoeuropiečių kalbų tyrinėtojų galvojimo, beveik niekur nepareiškia. Žinoma, toks kelias gal ir yra pats geriausias. Trumpai kalbant, mums rūpimu klausimu Zinkevičius laikosi maždaug tokios pat nuomonės, kurios pradininkas jau buvo Kazimieras Būga, tik su modifikacijomis, kurias atnešė nauji kalbotyros atradimai. Tai ir yra pagrindinė visų žymiausių indoeuropeistų nuomonė. Kitaip sakant, lietuviai yra kilę iš baltų, o baltai yra kilę iš indoeuropiečių. Smulčiau išreiškiant: prieš kelis tūkstančius metų kažkur Europoje atsirado (proto)indoeuropiečiai, kurie suskilo į keliolika atskirų šios prokalbės šakų, arba grupių. Viena iš tų grupių buvo protobaltai. Iš protobaltų išsivystė baltai, kurie savo ruožtu suskilo į vakarinius ir rytinius (gal dar ir vad. D-baltus) baltus, o iš pastarųjų ilgainiui išsivystė lietuviai, taigi ir lietuvių kalba. Šios pagrindinės minties joks kalbininkas nepaneigs. Kas yra dar nevisiškai aišku, dėl ko mokslininkų nuomonės skiriasi, yra šios problemos: a) kur buvo pirmąkart indoeuropiečių protėvynė; b) kur buvo pirmąkart baltų protėvynė; c) kurioms kitoms iš beatsiskiriančių indoeuropiečių kalbų grupių baltai buvo artimesni, kurioms jie buvo tolimesni. Dėl šių klausimų liekime kalbėti pačiam autoriui. Pirmiausia apie indoeuropiečių protėvynę:

Kur susidarė indoeuropiečių prokalbė, — sunkiai sprendžiama problema. Dabar indoeuropiečių kalbos vartojamos beveik visoje Europoje, nemažoje Azijos dalyje, beveik visur Amerikoje ir Australijoje, atskirose Afrikos šalyse. Iš istorijos duomenų nesunkiai nustatome, kad senesniais laikais indoeuropiečių kalbomis šnekan-tys žmonės gyveno tik centrinėje bei rytų Europoje ir vakarų Azijos pietinėje dalyje nuo Juodosios jūros iki Himalajų (išskyrus Arabijos pusiasalį ir Tarpupį). Tačiau ir čia anaipol ne visur jie buvo autochtonai (p. 13).

Toliau autorius išdėsto tris pagrindines hipotezes, liečiančias indoeuropiečių protėvynės klausimą, nors iš tikrųjų jų yra labai daug. Pirmoji: indoeuropiečių protėvynė galėjo būti kažkur netoli lietuvių kalbos užimamo ploto; antroji — indoeuropiečių protėvynė galėjusi būti kažkur pietryčių Europoje; trečioji, neseniai pasiūlyta dviejų sovietų kalbininkų, V. Ivanovo ir T. Gamkrelidzės, būtent, kad indoeuropiečių protėvynė buvusi į rytus nuo vakarinės Mažosios Azijos — kažkur tarp dabartinės vidurinės (Nukelta į 2 psl.)

Iš 14-tosios Lietuvių fotografų išelviųje metinės parodos: Aldonos Kaminskienės nuotrauka „Lietuvoje, 1985 m.“. Parodą dar galima pamatyti Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje, šandien ir rytoj, lapkričio mėn. 2-3 d. Rytų 3 v. p.p. Jaunimo centro kavinėje bus rodomas Kazio Daugėlos skaidrių montažas „Mes prieš 40 metų“ ir paskelbti „Lietuvio portreto“ konkurso laimėtojai.

Keturioliktoji metinė lietuvių fotografų paroda

Keturioliktoji metinė lietuvių fotografų paroda buvo atidaryta Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje užpraėjusį penktadienį, spalio 25 d. Parodoje dalyvauja 29 lietuviai fotografai iš Amerikos ir Kanados. Paroda suskirstyta į dvi temas — „Lietuvio portretas“ ir laisva. Portretų yra 67, kitų — 97.

Šios parodos rengėjas — Budrio vardo Lietuvių foto archyvas. Organizavimo darbą atliko Stasys Žilevičius.

Kaip ir daugelyje ankstyvesniųjų parodų, taip ir šioje (šį kartą pakalbėsime tik apie fotografijas laisva tema, o apie „Lietuvio portretus“ kitą kartą, kai bus pasibaigęs konkursas — po lapkričio 3 d.) vyrauja vasaros atostogų prisiminimas — egzotiški gamtos vaizdai, aplankyti antikiniai griuvėsiai, gėlės, saulėlydžiai. Visa tai nieko blogo, nes ir šios siužetus galima paversti į įdomias kompozicijas. Reikia tik nepasitenkinti šablonu ar vien dailiu vaizdu, kurių apstu turistiniuose leidiniuose ar suvenyrinėse atvirutėse. Tokiu nepasitenkinimu dvelkia Jeanne Krapauskienės nuotraukos Singapūro ir Taiwano gatvės žmonių — vieni jų pilni išgąsčio, kažkios baimės ir nuovargio, kiti vidinės ramybės ir šilumos. Jose autorė stengiasi parodyti anų kraštų aplinką ir į ją įsprausti nemeluotą žmogaus būseną. Toks ar panašus turėtų būti turistinio fotografo uždavinys — parsivežti namo neiškraipytą šalių vaizdą, bet kartu ir tirti savo žodį apie jų aplinką ir joje gyvenantį žmogų.

Gamtos ir miesto detalių estetiškai pajautimą užtikina ir Jurgio Valaičio žiedų ir voratinklų kompozicijose, Dangulės Valentinaitės, Mildos Budrienės, Aurelijaus Prapuolenio malonios gamtos prieglobos vaizduose; Petro Raziūno, Žvaigždės Valenaitės ir Lino Daukšos gėlynų, saulėlydžių ir upelių nostalgijoje; Jolantos Svipaitės monumentalų Graikijos šventovių detalėse ir Teresės Meiluvienės natūrmortuose.

Įdomus šimtinis lietuvių turistų parsivežtas bagažas iš Lietuvos. Lietuva šios parodos išstatybose vaizduose interpretuojama kiekvieno vis kitaip. Ramutė Kemežaitė mato savo kraštą pilną architektūrinių paminklų — Vilniaus bokštai, Trakų pilis, Rumšiškų muziejaus kaimas, bažnyčios; Adona Kaminskienė — pastebi nostalgikoje detalėje — tautiniais motyvais dekoruotoje langinėje, ar

pilies mūro akmenyse, kuriuos švelniai paliečia daili lankytojo rankutė. Stasiui Žilevičiui Lietuva perdėm dievdirbio kraštas. Visos jo nuotraukos yra iš Orvido dievukų muziejaus, kuriame surinkti drožiniai ir liaudiškos skulptūros iš visos Žemaitijos, net ir tos, kurios kitų buvo išmestos lauk. Čia išdrožtuose veiduose atsispindi senolio pagarbi išmintis ir apyjaunio susirūpinimas ateities gerove. Žiūrint į visus šiuos iš Lietuvos parvežtus vaizdus, supranti, kad mūsų šalis lankytojas dabartinėje Lietuvoje tegali matyti tik krašto nuotrupas, o parvažiavęs parodyti tik savo įspūdžių trupinius. Bet ir tie trupiniai yra mums brangūs ir širdį viliojantys.

Algis Norvila iš išstatytų darbų parodo, kad jis iš visų dalyvaujančių parodoje yra bene geriausiai apsišvietęs apie dabartinės fotografijos naujausias meno kryptis ir madas. Jis ieško egzotikos banalioj kasdienybėje, jungdamas paprastus vaizdus (namo priekį, komercinę langinę) su simboliškai išsukiančiais priedais (atspindžiais, nelauktais sugretinimais), tuo pasiekdamas vientisą kompoziciją ir paskelbdamas savo „Welt-schmerz“. Jo nuotraukos juodos ir grūdotos, puikiai pritaikytos pasirinktos pasaulėžiūros nuotakai. Sprendžiant iš spaudoje matytų panašių dabartinės fotografijos pavyzdžių, reikia sakyti, kad Norvila eina su laiku ir žino, kokios estetikos reikalauja į ateitį (o gal tik į dabartį) žvelgias jaunas fotomenininkas.

Rimantas Žukas yra šios parodos garbės svečias, profesionalas, turįs nuosavą komercinės fotografijos studiją Chicagoje. Pačioje pirmoje lietuvių fotografų parodoje, vykusioje 1972 metais, jis laimėjo pirmą vietą už jau tada gamintas savo meniškias fotografijas. Dabar jį matome jau visai subrendusį, vyriškai valdantį fotografinę techniką, nemažą svorio fotomenininką. Iš išstatytų 14 nespaltvotų fotografijų jaučiamas jo rūpestis išstudijuoti vieną ir tą pačią temą iki galo. O jo tema yra stilizuota portretūra ne tik žmogaus veide, bet graškčiame kūno judesy, rankų ir rūbų darnume, net ir imantriame šuolyje į viršų. Atrodo, kad Žukas, būdamas profesionalas, nėra vien komersantas, kuris nori ir turi patikti užsakovui. Jis sugeba kartu ir spręsti estetines problemas bei išsakyti savo vidinius jausmus bei grožio poreikius.

Šiais metais atsiskyrusiam

Rimanto Žuko nuotrauka 14-toje Lietuvių fotografų parodoje.

su šiuo pasauliu šių parodų nuolatiniam bendradarbiui Kastyčiui Izokačiui parodoje yra paskirta prisiminimo vieta. Vėlionio žmonos Adelės parinktos jo nuotraukos vykusioms išreiškė jo paliktų draugų, šeimos narių ir bendraminčių jausmus. Nuotraukų išdėstymo centre pakabinta raudonuojuančio kryžiaus fotografija. Ji čia savo vietoje. Parinktos temos liudija nuotraukų autoriaus jautrumą grožiui, ar tai būtų dukterų veidukų liūdesys, ar lėktuvo ir paukščio skrydys į nežinomą, ar pagaliau pačioje profesinio fotografo aplinkoje, kurią a.a. Kastytis taip mėgo ir joje gyveno ir dirbo. Tai gražus parodos rengėjų „memento“ vienam iš savo buvusių iškiliausių narių.

Paroda uždaroma rytoj, sekmadienį, lapkričio 3 d. Uždarymo iškilmės su premijų įteikimu už geriausius portretus ir Kazio Daugėlos skaidrių programa apie pabėgėlių gyvenimą pokario metais Vokietijoje bus tą dieną 3 val. p.p. Jaunimo centro kavinėje.

Algimantas Kezys

Chicago teatrose Amerikiečio komedija

Patogiai įrengtas, su patraukliu scenovaizdžiu Forum teatras, 5620 South Harlem, stalo naują amerikiečio Larry Sue komediją „The Foreigner“. Pavadinimas iš to, kad į vieną Georgijos žvejybos užėgą atvyksta du jauni žmonės ir vienas jų, kito įkalbėtas, apsimesta užsieniečiu, nesuprantančiu angliskai. Jis tekartoja tik „Thank you“. Susidaro komiškos situacijos. Jis pradėdamas mokytį anglų kalbos, kas įneša dar daugiau juoko. Teatrė gerai paruošti griaustinio, audros efektai. Vaidinimas pajauvinamas dar ir Ku-Klux-Klano įsibrovimu. Komedijoje nėra daug samojų, daugiau tokių lekštesnių humoristinių scenų, ir ji labiau panaši į farsą, bet publika ją priima palankiai. Prieangy net iškabinti palankūs „Chicago Tribune“, WGN, „New Yorker“, Londono „Times“ atsiliepimai. Off-Broadway scenoje pasirodęs šis spektaklis apdovano-tas dviem premijom.

Komedijos autorius baigęs Illinois Wesleyan universitetą. Aktorių taipgi yra su geru pasirušimu: Steven Breese gavęs magistro laipsnį Californijos meno institute, Chloe Dart studijas ėjusi New Yorko, Floridos, Tallahassee ir Londono universitetuose, Ray Frewen su bakalauratu iš Illinois universiteto, Steve Merle gavęs magistrą Columbia universitete, New Yorke, Peter Rybolt teatro studijas išėjęs Websterio kolegijoje St. Louis, Robert Scogin dalyvavęs Stratfordo festivalio vaidinimuose. Džiugu, kad režisierius G. Darveris, matyt, gerokai padirbėjęs.

Ingrida Blekytė G. B. Shaw dramoje

Mūsų Ingrida Blekytė yra jau tvirtai įsitiprinusi viename iš pačių geriausių Chicago teatrų — Court Theatre, veikiančiame prie Chicago universiteto. Šiuo metu ji pasirodo viename iš pagrindinių vaidmenų — Ariadne Utterword George Bernard Shaw dramoje „Heartbreak House“. Su šiuo pastatymu teatras gastroliavo Ravinijos festi-

valy, o dabar iki lapkričio 3 d. spektakliai būna nuosavose, patogiai įrengtose naujosios patalpose, 5535 S. Ellis Ave. Blekytė savo vaidmenį atlieka pasigėrėtinai sklandžiai. Programoje pažymėta, kad ji baigusi Nacionalinio teatro mokyklą Kanadoje, dalyvavusi Stratfordo festivaly, CBS televizijoje, radijo vaidinimuose, laimėjusi Somerset ir Guthrie teatrų žymenis.

Drama išryškina Europos žmonių dekadentiškumą Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse ir jo metu. Giminingose šeimose išsivysto konfliktų įtamos dėl meilės, pinigų, jungtvių. Kaip ir kitose G. B. Shaw dramose, čia ne tiek gausu veiksmo, kiek idėjų ir gyvenimo praktikos susikryžijimo, žodinio pasikapojimo, su gana gausiu humoru, veikaliu duodančiu ir komedijos pobūdį.

Žiūrovą stebina aktorių sugebėjimai, uolus pasiruošimas, režisieriaus Nicholas Rudall brandus įnašas. Rudall yra universiteto

Lietuvių kalbos

kilmė

(Atkelta iš 1 psl.)

Turkijos ir pietinės Užkaukazės. Deja, pats šios knygos autorius savo asmeninės nuomonės apie šią labai painią ir sudėtingą problemą nepareikia, o tai būtų labai įdomu, nes kiekvienas šiais klausimais besidomįs kalbininkas savo darbo patirtyje susidaro bent savo asmenišką „nujautimą“ šiuo klausimu. Kadangi, kaip jau buvo minėta, Zinkevičius apskritai yra labai atsargus bei nuosaikus mokslininkas, jis šitai susumuoja:

Iš viso to, kas buvo pasakyta apie indoeuropiečių protėvynę, matyti, jog jos lokalizacija iš tikrųjų dar nėra kaip reikiant paaiškėjusi. Turime daug prieštarūnų hipotezių. Ateities tyrinėjimai, reikia tikėtis, vienas iš jų hiptezių paneigs, kitas sustiprins naujais argumentais ir įneš daugiau aiškumo į šios painios problemos sprendimą (p. 20).

Jau daug aiškiau ir daug konkrečiau Zinkevičius aprašo senųjų baltų gyvenamą plotą:

... tolimoje senovėje baltai gyveno gana didelėje centrinės ir rytų Europos teritorijoje, kurią sudarė, be dabartinių Lietuvos ir Latvijos TSR, dar visa Baltarusijos TSR, šiaurės vakarinė Ukrainos TSR dalis, vakariniai Rusijos Federacijos pakraščiai (pietinės resp. pietvakarinės Pskovo, Kalnino, Maskvos sričių dalys, Smolensko ir Kalugos sritys, vakarinės Tulos, Briansko ir Kursko sričių dalys), Kaliningrado sritis ir nemažas šiaurės rytų Lenkijos kampas. Visa toji baltų užimama erdvė viršijo 860,000 km kvadr. plotą. Tyrinėtojų nuomone, II — I tūkst. pr. m. e. baltai buvo plačiau išplitę negu tuo metu slavai ar germanai. Jie ilgą laiką sudarė vieną iš pagrindinių etninių

profesorių. Aktorė Ann Dowd baigusi Goodman teatro mokyklą, vaidinusi televizijos filmuose, Douglas Mellor baigęs teatro studijas Anglijoje, Kenneth Northcott yra literatūros dėstytojas Chicago universitete. Šiuo pastatymu pagerbiama G. B. Shaw mirties 35 m. sukaktis. Jis gyveno 1856-1950 m.

Court teatras pamėgęs klasikinius veikalus, savo sezono paprastai pastato penkis. Šiame sezono dar bus Sheridan „The Rivals“, Ibseno „The Master Builder“, Fry „The Lady's not for Burning“ ir Čechovo „Dédé Vania“. Sezonas baigsis gegužės 18 d.

J. Pr.

Iš Lietuvių fotografų parodos: Algio Norvilos „Skelbimas“ (New Yorkas, 1985).

grupių centrinėje miškų zonoje rytų Europoje. Dabartinės lietuvių ir latvių žemės tėra likutis, užimas apie 1/6 senovės baltų teritorijos dalį (p. 151).

Su šia autoriaus nuomone galima visiškai sutikti, nors kai kurios baltų teritorijos ribos nėra galutinai paaiškėjusios, ką ir Zinkevičius taip pat nurodo.

Manau, kad daugeliui skaitytojų bus įdomu, kaip Zinkevičius sprendžia baltų ir slavų kalbų santykius. Kaip žinoma, tai yra vienas iš pačių kontroversiškiausių ir painiausių klausimų, kurio ir šių eilučių autorius yra pasisakęs bent šešiuose straipsniuose. Ir čia Zinkevičius pareikia gana ramų, bet subtilų sprendimą. Leiskime kalbėti jam pačiam:

Šios knygos autorius laikosi pažiūros, kad baltai ir slavai kilo iš indoeuropiečių prokalbės skirtingų dialektų. Tie dialekta greičiausiai priklausė tai pačiai dialektinei sričiai, galbūt „šiaurinei“, iš kurios galėjo kilti ir germanai. Baltams ir slavams pradžią davę prokalbės dialekta, matyt, ankstyvuojų laikotarpiu buvo beveik visai identiški, juos teskyrė viena kita izoglosa. Ilgainiui jie tolo nuo vienas kito. Dėl šiais dialektais šnekamųjų genčių migracijos tam tikru metu jie atsiskyrė gretimose teritorijose ir tada pergyveno bendros raidos epochą, sukeltą tiek kaimynystės, tiek artimų kontaktų bei tarpusavio suartėjimo (p. 135).

Ir su šia mintimi galima beveik visiškai sutikti, tik ją truputėlį aptemdę autoriaus pasisakymas dėl terminų:

Taigi pasakytume, vyko skirtingų dialektų konvergencijos, panašėjimo procesas, buvo tam tikra dialektų sąjunga, primenantį vėlesnį, pvz., Balkanų pusiasalio kalbų suartėjimą. Visa tai mums duoda teisę vartoti terminą *baltų-slavų kalbos*, žinoma, jeigu juo nusakome tik abiejų šakų artumą, bet ne separatinę prokalbę. Terminas *baltų-slavų prokalbė* čia visai netinka, nes jis suponuoja visišką kalbų vienybę, kurios iš tikrųjų nebuvo (p. 136).

O mums vis dėlto atrodo, kad jau pats terminas *baltų-slavų kalbos* vartojimas yra, atvirai pasakius, pavojingas tas prasme, kad daugelis žmonių, pamatę tokį terminą, greičiausiai kaip tik pagalvos apie tą nebuvėlį vad. „baltų-slavų prokalbę“. Man atrodo, kad tokio termino kalbotyroje reikėtų vengti.

Čia mes palietėme tik daugiausia „išvadinis“ klausimus, nesileisdami į kitus, gal dar įdomesnius klausimus: kokia gi buvo ta indoeuropiečių prokalbė, kaip ji virto baltų prokalbe ir pan. Tačiau čia jau būtų gana techniškai kalbotyros klausimai, todėl ir juos mes šiame svarstyme ir nesileisime. Gal bus progos tais klausimais pasisakyti kitur.

Prieš baigiant, norėtume dar kartą grįžti į autoriaus pratarbę. Jos pabaigoje autorius šitai pasisako:

Su kalbos kilme dažnai siejama tam tikro žmonių etnos (tautybės, tautos) kilmė. Tačiau šių dalykų besalygiškai tapatinti negalima. Kartais jie būna ir visai skirtingi. Istorija žino daug atvejų, kai ištisos etninės grupės imdavo šnekėti kita kalba. Plg. kad ir romanų kalbomis šnekančių tautų istoriją. Šiame tome bus nagrinėjama visų pirma lietuvių kalbos, bet ne tautos ištakos. Tai kalbotyros, o ne etnogenezės veiklas (p. 17).

Autoriaus pastaba, apskritai, yra teisinga, tačiau šiuo atveju galima drąsiai tvirtinti, kad, pasiaisiškinus lietuvių kalbos kilmę, paaiškėja taip pat ir lietuvių tautos kilmė, nes čia išsivystymas ėjo, galima sakyti „tiesiu keliu“: indoeuropiečiai — protobaltai — baltai — rytų baltai — lietuviai. Čia, žinoma, mes nekalbame apie vad. fizinę rasę, nes ir lietuvių tauta turi įvairių fizinių „tipų“ mišinio.

Iš Lietuvių fotografų parodos: Jeanne Krapauskienės nuotrauka „Indės mergaitės Singapūre“.

Santaros-Šviesos suvažiavimas

NIJOLĖ KUPSTAITE

Kaip visados šių metų Santaros-Šviesos Federacijos suvažiavimas įvyko Tabor Farm, Sodas miestelyje, Michigan, rugsėjo 5-8 d. Jis pasižymėjo ypatingu dalyvių gausumu, o be to — suvažiavimo darbe dalyvavo ir keturi svečiai iš Lietuvos: rašytojai Algimantas Bučys, Vytautas Martinkus, poetas Marcelijus Martinaitis, padarę pranešimus įvairiomis temomis, ir jau išsivijai pažįstamas aktorius—skaitovas Laimonas Noreika.

Ketvirtadienį, rugsėjo 5 d., pirmąją paskaitą skaitė Rimvydas Šilbajoris tema „Tautosakos elementai Algimanto Mackaus poezijoje“. Pagal prelegento koncepciją, „tauta yra mitas ne mažiau, negu ji yra tikrovė. Iš tiesų, gal net daugiau, nes pati toji tautos tikrovė yra gi tautinė sąmonė, o ši sąmonė susideda iš pajautos tų vertybių sistemų, kurios nusako mūsų pačių esmę ir mūsų santykį su pasauliu dar prieš racionalų pažinimą — taigi iš mito. Mūsų tautinės sąmonės, ir iš ten, tautinės sampratos, mitologija — vienas iš raktinių Mackaus poezijos elementų. Su ja glaudžiai Mackaus poezijos rėšiai religinių vertybių mitologija ir šiandieninio pasaulio tikrovės sampratos mitologija. Visoje šioje mitologijų sistemoje pas Mackų svarbią rolę vaidina mūsų tautosaka: užuominos ir tautosaką, įpynimai tautosakinių tekstų į jo paties tekstus, tautosakinės potekstės — kas tiesiogiai neišsakyta, bet vis vien įtaigauja tiek atskirus eilėraščius, tiek ir visų Mackaus eilėraščių bei poemų sąsajas“.

Detaliau nagrinėdamas Mackaus poeziją, prelegentas priėjo nuomonės, kad joje tiesiogiai randame dvi tautosakos kategorijas: liaudies pasakas ir liaudies dainas, ir netiesiogiai — užuominas ir raudas. Liaudies pasakos yra iš tiesų dvi: apie našlaitę Elenytę ir Jonuką-avinuką ir apie Eglę, žalčių karalienę. Pasaka apie Jonuką sutinkama tik keliose vietose, ne kaip aiškus tekstas, bet greičiau kaip subtili užuomina, išplaukianti iš kontekstų, liečiančių mirtį, Dievo avinėlį, peilį, ir mirusius vaikus. Pastaruoju atveju Jonuko vardas tampa jungiasi su Teresėle, svarbiu „Neornamentuotos kalbos generacijos“ personažu. Eglės, žalčių karalienės pasaka didelį vaidmenį vaidina „Chapel B“ įvairiuose kontekstuose. Antra kategorija — liaudies dainos matyti arba užuominose į vieną kitą paskirą dainą, arba pasikartojančiam tematiniam motyve, kuris atsiliepia bent į keletą liaudies dainų, gal net tam tikrą, irgi tematiškai apjungtą, jų grupę.

Išnagrinėjęs ryšius tarp liaudies dainų ir Mackaus poezijos, Šilbajoris pabrėžė, kad sąryšis su tautosaka atrodo visai kitoks, negu senesnė mūsų lyrikos tradicijoje. Ten jis daugmaž apsiribojo tik liaudies dainų stilium, jose besikartojančių išsireiškimų, palyginimų, įvaizdžių pamėgdžiojimu, ar jų įpynimu į savo tekstą, kad sudarytų tam tikrą stilistinį, sakysim, braižą arba audinį, kuris atrodytų savitas, lietuviškas, padedantis sukurti tradiciją paremtą lietuviškos kultūros identitetą modernioje pasaulyje. Mackaus gi kūryboje svarbu ne išviršinis pamėgdžiojimas, bet giluminė struktūra, išplaukianti iš pačios jo poezijos vidinių reikalavimų, toli praškančių

vien tik papuošalo ar stilistinio atspalvio funkcija.

Nagrinėdamas tautosakos elementų funkcijas Mackaus tekstuose, pranešėjas pabrėžė, kad poetas juos jungia su visuotinės pasaulio būklės tragiškais momentais, taip pat su tragiškos alienacijos ir tragiško praradimo tematika, išveda iš išskirtinai lietuviško konteksto ribų į visuotinius mūsų amžiaus žmonijos situacijos rėmus. Apibendrinamas savo analizę, prelegentas teigė, jog liaudiškasis Mackaus poezijos kodas išsipildo per sąryšius tarp atskirų eilėraščių, net atskirų knygų, ir per santykius su religiniu kodu.

Antrąjį kalbėjo Liūtas Mockūnas apie „Antano Skėmos pasaulėžiūros susiformavimą išsivijoje“. Neseniai kruopščiai parengęs iš rankraščių spaudai trečiąją Skėmos raštų tomą, Mockūnas yra puikiai susipažinęs su rankraštiniu rašytojo palikimu ir savo pranešime plačiai operavo citatomis iš Skėmos kūrinių, straipsnių, laišku.

Ketvirtadienio programą užbaigė Alfonsas Eidintas, iš Lietuvos Wisconsin universiteto stažuotojas, pranešimu „Lietuvių emigracijos istorija ir jos šaltinių problemos“. Istorikas domėjosi senosios emigracijos archyvine medžiaga ir vizualiai stebėjo dabartinės emigracijos gyvenimą. Savo pranešime A. Eidintas iškėlė keletą idėjų,

kurias mano gvildinti savo būsimose knygoje. Paskaitoje buvo aptartos šaltinių grupės. Pagalbinės temos — Rusijos imperijos administracijos pozicija lietuvių valstiečio emigracijos atžvilgiu, Vokietijos imperijos administracijos pozicija lietuvių tautinio judėjimo pozicija emigracijos atžvilgiu, JAV lietuvių santykių su Lietuva ir kai kurie Lietuvos vyriausybės politikos emigracijos atžvilgiu pasikeitimai, bei tautininkų bandymai pakeisti emigracijos priešišką nusiteikimą jų atžvilgiu. Emigracija iš Lietuvos, prelegentas nurodė, prasidėjo po to, kai Rusijos imperija faktiškai reguliavo lietuvių žemes, bet žemės priklausė trim gubernijoms po III-jo Žecpospolitos padalinimo: Vilniaus, Kauno ir Suvalkų. Tik Kauno gubernijoje lietuvių sudarė absoliučią gyventojų daugumą, be to dar viena stambi tautinė grupė buvo Rytų Prūsijoje, apie 200 tūkstančių lietuvių, kuri buvo mažuma Vokietijos imperijoje. Emigracijos pradžia nulėmė baudžiavos panaikinimas 1861 metais, kada valstiečiai gavo asmeninę laisvę ir pilnas galimybes keisti gyvenimo vietą. Lietuvių emigracija prasidėjo iš Suvalkų srities. Dėl emigracijos susiformavo trečiasis lietuvių etninio gyvenimo centras Jungtinėse Amerikos Valstybėse, antras — Rytų Prūsijoje. Apie 40 metų bent trečdalis lietuvių gyveno už Lietuvos ribų, t.y. daugiausia JAV.

Vaidai iš Santaros-Šviesos suvažiavimo: viršų, kairė, pirmoje eilėje matyti Judita Sedaitytė, poetas Leonas Lėtas, Vida Kuprytė; dešinė — prof. Bronius Vaskelis, dail. Juozas Pivoriūnas, prof. Rimvydas Šilbajoris ir Vytautas Vepštas; apačioje, kairėje — Aldona Rekašienė, Henrikas Paškevičius, Marytė Paškevičienė; dešinė, priekyje matyti Ramūnas Kondratas, Jurgis Blekaitis, poetė Vitalija Bogutaitė. Nuotraukos Juliaus Lintako

Paskaitos pabaigoje pranešėjas iškėlė šias problemas. Pirmą, nėra tikslios ir objektyvios statistikos, o jeigu yra, tai tik atskirų šalių, dėl sudėtingų socialinių-politinių aplinkybių. Antra, medžiaga aptinkama atsiktinai, o ne vienoje vietoje. Ir trečia, senosios emigracijos Amerikoje archyvai, žymiausių mūsų lietuvių kultūros veikėjų fondai yra žuvę. Užbaigdamas A. Eidintas padėkojo visiems tautiečiams, kurie padėjo jo stažuotės metu Amerikoje.

Penktadienio rytinę programą pradėjo profesorė Ilse Lehistė, kurią pristatė Rimvydas Šilbajoris. Profesorė skaitė paskaitą „Estonian Culture in Exile: Looking Backward, Inward or Forward?“ Kaip ir kada asmuo tampa tam tikros kultūros nariu? Neužtenka, kad abu tėvai būtų estai ar lietuviai, nes kultūra neegzistuoja genuose. Profesorės nuomone, nariu tampama, žmogui augant ir vystantis toje kultūroje. Žmogaus pasamoninė atmintis registruoja jausmus ir mintis, kuriuos mes patiriame. Vienas šio proceso aspektų yra, kai žmogus jaučiasi buvęs tam tikroje vietoje, nors tikrai jos nematė. Todėl jaunas žmogus, bėsdamas savos kultūros terpe, turi perimti šią pasamonės atmintį, tai yra, pagarbą savai kultūrai, priimti tam tikras elgesio normas ir dalytis tradicijomis bei papročiais, dalyvauti visuomeniniame gyvenime, jaučiant tam tikrą etinį pasitenkinimą. Toliau prelegentė nuo psichologinės dalyko pusės perėjo į konkrečią savo estų tautos išsivijos analizę, istorinėje ir kultūrinėje šviesoje.

Suvažiavimo tematiką pagyvino Kazys Almenas, padaręs pranešimą „Tragedija ir antrasis termodinamikos dėsnis“. Universalių fizikos dėsnių fizikos iš profesijos ir rašytojas iš pasaulio sugėbėjo pritaikyti žmogaus gyvenimo aprašymams. Pats jo pranešimas turėjo nemažai literatūriškai organizuotą pasakojimo bruožų, suteikusių klausytojams šalia mokslinės informacijos dar ir literatūrinio žavesio. Toliau kalbėjo svečias iš Lietuvos, žinomas kelių romanų autorius Vytautas Martinukas. Stambiausi jo romanai „Akmenys, Lašai, Medžioklė draustinyje“. Pastarasis laimėjo šių metų valstybinę premiją. V. Martinukas kalbėjo tema „Technikos pažanga ir dorovės klausimai šiuolaikinėje prozoje“. Prelegento nuomone klasikiniame lietuvių prozoje pasitaikantys technikos motyvai tereikė tam tikrą būdą per daiktus suvienyti žmogų su kitu žmogumi, su visa visata. Tokia prasme mūsų lietuviška proza, lyginant ją su folkloru ar poezija, visada buvo kur kas individualesnė, įvairesnė toji jos estetiškai-etiškai erdvė. Beveik kiekvieno rašytojo kūryboje mes galėtume atrasti tokio individualumo ženklų. Pavyzdžiui, chrestomatiniame Bilūno apsakyme „Kliudžiau“. Tame apsakyme skamba aidas, primenantis laikus, kada mūsų protėvis, išradęs lanką ir strėlę, matyt, labai apsidžiaugė. Visi struktūriniai elementai — ir lankas, ir strėlė, ir medžiotojas, ir žvėris, čia perkelti iš mums gerai žinomų tautosakos kūrinių. Liaudies dainose ir pasakose minėta struktūra išreiškia pergales džiaugsmą, medžioklės laimikį, kaip neabejotiną etinę vertybę. Taigi folkloro įtvirtinta etinė žmogaus ir technikos sąsaja ankstyvojoje mūsų prozoje ne tiek ginčijama, kiek palaikoma. Modernioji technika, mūsų amžiaus pradžioje garbė, automobiliai, o vėliau ir lėktuvai, be abejo, kėlė valstiečiui nuostabą, žadino jo fantaziją. Tačiau tokia emocinė įtampa nesugriovė tos tradicinės jo ir darbo įrankių vienovės. Tačiau technikos sukelta kančia ir abejonė ko gero būtų

me, jaučiant tam tikrą etinį pasitenkinimą. Toliau prelegentė nuo psichologinės dalyko pusės perėjo į konkrečią savo estų tautos išsivijos analizę, istorinėje ir kultūrinėje šviesoje.

Suvažiavimo tematiką pagyvino Kazys Almenas, padaręs pranešimą „Tragedija ir antrasis termodinamikos dėsnis“. Universalių fizikos dėsnių fizikos iš profesijos ir rašytojas iš pasaulio sugėbėjo pritaikyti žmogaus gyvenimo aprašymams. Pats jo pranešimas turėjo nemažai literatūriškai organizuotą pasakojimo bruožų, suteikusių klausytojams šalia mokslinės informacijos dar ir literatūrinio žavesio.

Toliau kalbėjo svečias iš Lietuvos, žinomas kelių romanų autorius Vytautas Martinukas. Stambiausi jo romanai „Akmenys, Lašai, Medžioklė draustinyje“. Pastarasis laimėjo šių metų valstybinę premiją. V. Martinukas kalbėjo tema „Technikos pažanga ir dorovės klausimai šiuolaikinėje prozoje“. Prelegento nuomone klasikiniame lietuvių prozoje pasitaikantys technikos motyvai tereikė tam tikrą būdą per daiktus suvienyti žmogų su kitu žmogumi, su visa visata. Tokia prasme mūsų lietuviška proza, lyginant ją su folkloru ar poezija, visada buvo kur kas individualesnė, įvairesnė toji jos estetiškai-etiškai erdvė. Beveik kiekvieno rašytojo kūryboje mes galėtume atrasti tokio individualumo ženklų. Pavyzdžiui, chrestomatiniame Bilūno apsakyme „Kliudžiau“. Tame apsakyme skamba aidas, primenantis laikus, kada mūsų protėvis, išradęs lanką ir strėlę, matyt, labai apsidžiaugė. Visi struktūriniai elementai — ir lankas, ir strėlė, ir medžiotojas, ir žvėris, čia perkelti iš mums gerai žinomų tautosakos kūrinių. Liaudies dainose ir pasakose minėta struktūra išreiškia pergales džiaugsmą, medžioklės laimikį, kaip neabejotiną etinę vertybę. Taigi folkloro įtvirtinta etinė žmogaus ir technikos sąsaja ankstyvojoje mūsų prozoje ne tiek ginčijama, kiek palaikoma. Modernioji technika, mūsų amžiaus pradžioje garbė, automobiliai, o vėliau ir lėktuvai, be abejo, kėlė valstiečiui nuostabą, žadino jo fantaziją. Tačiau tokia emocinė įtampa nesugriovė tos tradicinės jo ir darbo įrankių vienovės. Tačiau technikos sukelta kančia ir abejonė ko gero būtų

me, jaučiant tam tikrą etinį pasitenkinimą. Toliau prelegentė nuo psichologinės dalyko pusės perėjo į konkrečią savo estų tautos išsivijos analizę, istorinėje ir kultūrinėje šviesoje.

Suvažiavimo tematiką pagyvino Kazys Almenas, padaręs pranešimą „Tragedija ir antrasis termodinamikos dėsnis“. Universalių fizikos dėsnių fizikos iš profesijos ir rašytojas iš pasaulio sugėbėjo pritaikyti žmogaus gyvenimo aprašymams. Pats jo pranešimas turėjo nemažai literatūriškai organizuotą pasakojimo bruožų, suteikusių klausytojams šalia mokslinės informacijos dar ir literatūrinio žavesio.

Blas de Otero

NAKTIES LIŪTAS

Liudvike Beethovenai, pasuk veidą,
pasakyk, ką matai, koks vėjas įsiveržia į tavo akis,
Liudvikai; kokie šešėliai išeina ar ateina,
Beethovenai; koks išdidus, nežinomas vėjas
šluoja nebūtį... Pasakyk, ko klausais, kokia
teliškuojanti jūra

graužia tavo kurčios klausos griuvenas;
pasuk, pasuk veidą, Liudvikai, išbarstyk
dulkių kaukę,
man pasakyk, kokios šviesos
pašventina tavo drėgnų pelenų sapnus;
pasuk veidą, mirties gelmių kapitone:
tu, Liudvikai Beethovenai,
nakties liūte, skambas bokšte!

SU BERIBE DAUGUMA

Man gali pritrūkti oro,
vandens,
duonos,
žinau, kad man pritrūks.
Oras, kuris niekam nepriklauso.
Vanduo, kuris yra ištroškusių.
Duona... Žinau, kad jos man stoks.
Tikėjimo — niekad.
Juo oro mažiau — daugiau.
Juo labiau ištroškęs — daugiau.
Nei daugiau, nei mažiau. Daugiau.

TU, KURIS ŽEIDI

Aršiai tave persekioju.
Aršiai, draskydamas
savo mirtiną vienetą, tave šaukiu
tylos smūgiais. Ateik, tau sakau,

kaip beprotis numirėlis. Ateik. Su manim
numirsi. Su tavim aš kuriu
savo amžinybę. (Iš ko? Kam?)
Kai džiugiai būsiu su tavim.

Ir tebestoviu negyvas. Bet tavęs šaukiu
agonijos smūgiais. Ateik. Nenori.
Ir negyvas tebestoviu. Bet tave myliu

nerimo ir agonijos pabučiavimai.

Nenori. Tu, kuris gyvenai. Tu, kuris
aršiai žėdi mano sielą.

PSALMĖ ŠIŲ DIENŲ ŽMOGUI

Gelbėk, Viešpatie, žmogų šią baisią
tragišką lemties valandą;
jis nežino iš kur einas, iš kur atejo,
tiek skausmo, kad ant nuliūzusių gliuosnių verkia.

Viešpatie, pastatyk jį ant kojų, įbėsk
savo aušrą į jo šoną, kad žinotų
esąs dieviškas grobis, pakelės dulkę:
bet kad tavo šviesa jį įamžina ir nušviečia.

Žiūrėk, Viešpatie, tiek ašarų viršuje,
bangų keteromis slenkta pasroviui,
ir grasina mus nublokšti Nebūtin.

Viešpatie, pastatyk mus virš mirties!
Išplėsk, paremk mūsų žvilgsnį,
kad nuo dabar išmokyti matyti Tave!

Išvertė P. Gaučys

Blas de Otero (1916 — 1979), ispanų poetas — vienas būdingiausių ir žinomiausių Ispanijos rašytojų laikotarpyje po civilinio karo. Iš pradžių reiškėsi kaip stiprios religinės nuotaikos poetas. Vėlesnėje savo poezijoje Otero pakrypo į socialinę sritį, pasisakydamas už žmogų ir jo problemas. Gynė „beribės daugumos“ reikalavimus laisvės ir teisybės.

— P. G.

akivaizdžiau ir sparčiau laužė senas ar įtvirtinę naujas dorovės normas. Tai V. Martinukas pasakė kaip hipotetę. Ilgainiui agrarinė Lietuvos kultūra technikos pažangą keitė į pramoninę. Toks procesas rašytojams kėlė naujų estetinių-etinių klausimų. Nepaisant vienos kitos išskirtinės knygos, proza tebesidairė į technologines pažangos tarsi ir nepalietę žmogų. Pavyzdžiui, Juozo Baltušio romanas *Sakmė apie Juzą*, tai paminklas žmogui, sugebančiam be jokių mašinų įveikti jam priešišką, atšiaurią gamtą.

Tokiomis sąlygomis tas technokratiškasis asmens universalumo pjūvis, randamas mūsų prozininkų kūriniuose, yra prieštaringas ir tebeveikiamas moralinių imperatyvų. Svarbu, toliau teigė V. Martinukas, kaip tą pjūvį skaitytojai atskleisti. Nuobodu, jei prozininkui tepavyksta keikti techniką arba ją gerėti. Tik rašytojui ir skaitytojui esant abiems kūrybiškiems, nepavargusiems, galimas tas estetiškas-etinis mūsų dienų technikos interpretavimas, kuris atitiktų mūsų šiandieninį patyrimą.

Sekantis prelegentas buvo dr. Algis Mickūnas, kuris apžvalginėje paskaitoje kius pasakė kaip hipotetę. Ilgainiui agrarinė Lietuvos kultūra technikos pažangą keitė į pramoninę. Toks procesas rašytojams kėlė naujų estetinių-etinių klausimų. Nepaisant vienos kitos išskirtinės knygos, proza tebesidairė į technologines pažangos tarsi ir nepalietę žmogų. Pavyzdžiui, Juozo Baltušio romanas *Sakmė apie Juzą*, tai paminklas žmogui, sugebančiam be jokių mašinų įveikti jam priešišką, atšiaurią gamtą.

Po šios paskaitos savas problemas ir ateities veiklos gaires apsvaistė Algimanto Mackaus knygos leidimo fondas, AM & M fundacija, Santaros-Šviesos Federacija ir Multidisciplinarinių studijų institutas. O vakare turėjome retą progą kartu su skaitovų aktorium Laimonu Noreika grožėtis Spaudos draudimo laikų poetų eilėmis. Tai Prano Vaičiūčio, Mečio Davainio-Silvestravičiaus, Juozapo Miglovaros, Petro Armino-Trupinio posmai. Jie gaivino poezijos mylėtojų širdis ir poetų žodžiai talentingo skaitovo lūpose jaudino kai kuriuos net ligi ašarų.

(Bus daugiau)

Santaros-Šviesos suvažiavime: kairėje — Rita Kavolienė ir dail. Henrieta Vepštienė, dešinėje — poetė Liūnė Sutema ir Algirdas Titus Antanaitis.

Nuotraukos Juliaus Lintako

Edith Piaf dramoje

ALFONSAS NAKAS

Populiarus Attic teatras Detroito 1985 m. vasarą statė anglų dramaturgės Pam Gams parašytą veiklą „Piaf“. Veikalas repertuare turėjo būti mėnesį (liepos 19 — rugpjūčio 18), bet dėl nepaprasto pasisekimo spektakliai pratęsti iki rugpjūčio 25.

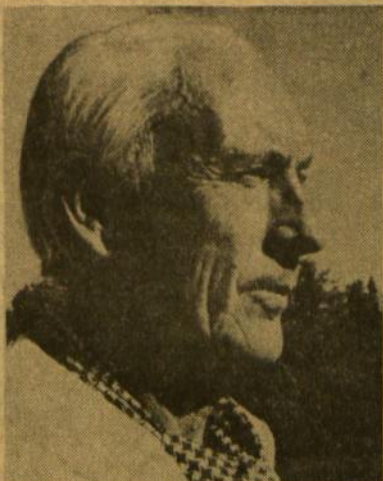
Veikalo žanrai gal tinkamiausias pavadinimas — epizodinė biografija. Čia atskirais dramatiniais šlaiskais vaizduojami charakteringesi dainininkės gyvenimo momentai, pradedant jos iškilimu ir baigiant mirtimi. Dialogai perpinti gausiomis Edith Piaf dainomis, sudarantiomis pačią veikalo esenciją.

Gal vienas kitas skaitytojas nežino, kas ta Edith Piaf? Tai 48-rius metus (1915-1963) labai audringai gyvenusi prancūzų dainininkė, Prancūzijoje gal nemaziau populiari už generolą De Gaulle. Gimusi Paryžiaus lūšnynuose Edith Gas-sion pavardę, augusi pas prostitutę senelę viešnamy, 15-kos metų išteikėjusi, netrukus gimdžiusi, išsiskyrusi, dvejų metų kūdikį praradusi... Bet Paryžiaus gatvėse dainavusi, dainavusi, iki talentų gaudytojo pastebėta atsistatę prabangiuose diduomenės klubuose, vėliau iš plokštelių ėmė dainuoti visiems prancūzams, Europai, pasauliui. Maurice Chevalier jai davė „la mome Piaf“ (mažą žvirblaičio) pseudonimą, tapusį adomtuota pavardė.

Apie šį pastatymą rašau visų pirma dėl deginančio noro pasisakyti apie tris jo dalyvius: dramaturgę, dainininkę-aktorę ir režisierius. Apie dramos autorę Pam Gams programos knygėlėje tepasakyta, kad ji — „British playwright“, kad veikalas parašytas Anglijos (pasaulinio garso) Royal Shakespeare Company pastatymui, kad ji pasirinko „Cockney slang“ kalbos akcentą, kurio išsireiškimai panėsi (parallel) Edith Piaf gyvenime vartotus (prancūziškuosius). Gaila, kad apie

Cockney slang britišką akcentą paaiškinimą perskaičiau tik po spektaklio. Dramą žiūrint jis man netrukdė. Tik negalėjau atsistebėti, kad į Piaf ir poros tuzinų kitų veikėjų lūpas idėjo f raide prasidedantį keturių raidžių keiksmazodį ne dešimtį, ne šimtą, o veikiau tūkstantį ar daugiau kartų. Tokios f koncentracijos dar jokiame veikale Stratfordo ir Detroito teatruose man neteko išgyventi. Su draugėm, meilūžiais, koncertų agentais šios dramaturgės Piaf tik tą vieną keiksmazodį ir tvartoję. Joks europietis netikės, kad Paryžiaus padugnių keiksmazodžių leksikonas toks skurdus. Gal tie Cockney slang atstovai tikrai taip neišradingi keikūnai, kaip anglų moterys apskritai nemoka virti valgių? Tuo atveju Pam Gams galėjo Paryžiuje parankioti nors keletą skambesnių keiksmazodžių ir savo dramoje jų visą vaidinimą tokiu palikti originaluose. Klausytis tūkstanties f nebuvo tiek koku, kiek buka.

Edith Piaf vaidmenį turėjo Sheri Nichols. Apvalaus, paprasto, nei gražaus, nei bjauraus veido, apsmukusia juoda suklele apengta (per visą vaidinimą ta pačia, kai kitos aktorės rūbus keitė ir keitė), atrodanti apkūni, be jokio moteriško patrauklumo. Sakoma, kad Edith Piaf panašiai atrodžiusi. Temperamentą ir savim pasitikėjimą pajusdavome jos ugninguose monologuose, kurių negalėjai nekalbėti ir jos grimasų bei gestų nestebėti. Bet žiūrovą burte užburdavo atsistatę prie mikrofono, jai scenos priekyje pastatyto. Jos prancūzų kalba plėšiamos „šansonetės“ klausovui smelkėsi iki širdies gilumos, o kiekvieną baigus, po pauzės, prapliupdavo publi-kos katučių audra. Štai kodėl toks veikalo „Piaf“ pasisekimas! Sheri Nichols! Iš labai šykščios 13 eilučių biografijos galiu spėti, kad jos esama kažkur tarp 27-30 metų, kad ji grynakraujė mičiganietė, gimusi Kalamazoo mieste, pastaruosius šešerius metus

Telesforas Valius (1914-1977)

leidžia Detroito, čia studijuodama dramą ir vaidindama įvairiuose teatruose. Pripažįstama, kad tai apsigimusi dainininkė, kaip ir Piaf. Ateity bus įdomu sekti, kas iš Sheri Nichols išsikristalizuos. Kai po spektaklio namie persigrojom vienintelį savo Piaf plokštelę, nusprendėm, kad Nichols net už ją gražiau dainavo...

Pagaliau — režisierius, Daniel Yurgaitis. Kas gali tikėti, kad tai graikas? Aš — ne. Gimęs Chicagoje, bet daugiausia veiklą stogė (apie 40) Michigano teatruose, o taip pat Wisconsin ir Oklahomos. Režisierius, choreografas, dėstas (turbūt dramą?) Eastern Michigan universitete ir Macomb County Community kolegijoje. Į Attic teatrą žada grįžti ruošinį naujam pastatymui. Jo „Piaf“ pastatymas buvo puikus. Tiesa, įvesta sugestyvi scena su Piaf, antra prostitutė ir abiejų vienu klientu buvo beveik stulbinanti. Bet tik ta viena, kad užtekty visam veikalui. Tai buvo saikas. Kadangi režisierius atsakingas ir už kostiumus, jis neturėjo į sceną leisti dviejų Paryžiaus okupantų vokiečių amerikiečių karių spalvų uniformomis. Daugiau tokių klaidų nepastebėjau. Po spektaklio du kartu D. Yurgaitiui skambinau telefonu, norėdamas, kad patvirtintų, jog jis lietuvių kilmės. Deja, kai prisiskambinau, už jį atsiliopė šykščios 13 eilučių biografijos galiu spėti, kad jos esama kažkur tarp 27-30 metų, kad ji grynakraujė mičiganietė, gimusi Kalamazoo mieste, pastaruosius šešerius metus

Valius, muzika, poezija

Gero dailės kūrinio negali atsižūrėti, nors jį stebėtum daugelį kartų. Geros muzikos taipgi negali atsiklausyti. Lygiai kaip ir poezijos. O mėstantis vieną iš jų, paprastai mėgsta ir kitas dvi. Juo labiau kiekvienas dailininkas beveik be išimčių yra įsimylėjęs ir muziką, ir poeziją. O poetai ir muzikai neapsieina be išskirtinio dėmesio dalei. Visų jų dvasiniai bei kūrybiniai nusiteikimai yra labai artimai, tiesiog broliškai giminingi.

O tai bus galima labai akivaizdžiai pajusti dailininko Telesforo Valiaus puošnios ir akademinės monografijos sutiktuvėse lapkričio 8 d. (penktadienį) 7 val. vak. Jaunimo centro mažojoje salėje, Chicagoje. Monografijos sutiktuvės rengia Jaunimo centro moterų klubas.

Pats dailininkas Telesforas Valius grožinę literatūrą, knygą, ypač poezijos knygą buvo daugiau negu įsimylėjęs. Jų meniškam apipavidalinimui, jų iliustravimui yra pašventęs gerą dalį savo kūrybinės išmonės. Tai liudija ypač išskirtinės Henriko Nagio, Leonarda Andriekaus, Kazio Bradūno ir kitų autorių poezijos knygoms Telesforo Valiaus sukurios iliustracijos. Šitas jos artimas santykis su poezija ir turėtas minty, monografijos sutiktuvėse pakviečiant Kazį Bradūną skaityti savo poeziją. Jis čia su komentarinio kontekstu paskaitys kelis savo eilėraščius, susietus su dailininko gimtąja Žemaitija ir su dailininko iliustruotu K. Bradūno „Maru“.

Kiek žinoma, Telesforas Valius nesiskyrė ir su muzika. Net ir vėlesniųjų metų jo dailės kūryba skamba kaip muzika. Reikia tik išsižūrėti ir įsiklausyti į jo paveikslų įtemptas linijas, kaip styga virpančias ant legendinės tėviškos peizažo. Todėl ir vakaro programon įterpta muzika yra labai vietoje. Ją atliks čikagiečiams jau iš ankščiau gerai atsimenama fleitistė Asta Šepetytė.

Siltų, asmeniškų savo atsiminimų, ypač apie dailininko jaunystės metus, vakaronės

Telesforas Valius

Sauksmas

Litoraižinys, 1948

programoje pateiks dailininkė Eleonora Marčiulionienė. O akademinę Telesforo kūrybos apžvalgą išgirsime iš dailininko Adolfo Valeškos. Abudu dailininkai įvairiomis progomis gyvenime artimai bendravo, kartu reikėsi profesionaliai puikioje Lietuvių dailės instituto veikloje. Abudu jie buvo šio Instituto pradininkai. Todėl Adolfo Valeškos žodis, kalbant apie Telesforo Valiaus vietą lietu-

vių dailėje ir jo kūrybos išta-kas, yra labai tikroviškas, patikimas ir svarbus.

Tad Romo Viesulo parašytos ir Aldonos Valiuvienės išleistos Telesforo Valiaus monografijos sutiktuvės bus vienas spalvingųjų Chicago vakarų. Tai bus Telesforo Valiaus kūrybos, muzikos ir poezijos bičiulystės vakaras. Jį rengėjų yra kviečiami visi čikagiečiai.

k.brd.

Naujos knygos

• Leonardas Andrieus. *Atmink mane, Rūpintojėli*. Rinkinio *Saulė kryžiuose* antroji versija. Iliustravo Telesforas Valius. Išleido Pranciškonai iš prelato Pranciškaus Juro palikimo. New York: Pranciškonų spaustuvė, 1985. 134 ps! Kaina 6 dol. Knyga gaunama „Drauge“.

Savo įvade „Regėjau senovinę Žemaitiją“ poetas Leonardas Andrieus supažindina skaitytoją su rinkinio geneze: „Tokiame paslaptingoje tikrovėje siela palengva pradėjo atsiverti poezijai, kuri plūstė plūdė iš tos poetiškos buities. 1937 m., pervažiuojant Vokietijos sieną, itin slėgė liūdesys, jog palieki mistiškiausią žemę pasaulyje. Per ilgą išievoj kelionę tas jausmas net stiprėjo, kol pagaliau suskambėjo eilėrašciais apie Kristų Rūpintojėli. Tada poetinėje tikrovėje ir pats miniatiūrinis Kristus įgijo milžinišką pavidalą, nelyginant Ciriulionio Rex, ir apėmė visą tautos išorę bei vidų, tarsi būtų ją tėviškai apkabinęs ar net savotiškai į ją įsikūnijęs.

Šitokios nuotaukos eilėraščiai pirmiausia buvo sutelkti į rinkinį „Saulė Kryžiuose“, o dabar, per dvidešimt penkerius metus skaidrinti, trumpinti ir gausinti, spausdinami šioje knygoje. Eilėraščiuose laiko ribos sudyla, praeitis su dabartimi ir ateitimi susiskamba. Visa knyga tampa lyg vienu eilėraščiu. Šiam rinkiniui ir duotas kitas pavadinimas — artimesnis eilėraščių dvasiai. I visa tai atsižvelgiant, rinkinys „Saulė kryžiuose“ nebelaikytinas autentišku ir, kaip juodraštinę medžiagą, niekur nebenaudojtinu.“

• K. Š. Konstantinas Olšauskas ir jo teismo byla. Išleido „Saulės“ draugijos nariai ir auklėtiniai. Chicago: „Draugo“ spaustuvė, 1985. 141 ps!

Knyga liečia labai jautrų ir dar vis neaiškų įvykių junginį ryšium su prelato Konstantino Olšausko byla 1923-30 metais. Knygos autorius (berods neseniai Lietuvoje miręs) bandė mesti naujos šviesos į šiuos politiniai painius įvykius. Knygos centre stovi milžiniška energingo, sumanaus ir temperamentingo kunigo Konstantino Olšausko figūra. Skaitytojas daug sužinos apie sąlygas Lietuvoje, rašytojo K. Š. akimis žvelgdamas. Knygos autorius jau pirmam puslapyje pasisako, kad Olšauskas neteistas neteisingai.

Knygą reikia priimti kaip dar vieną lietuvių pogrindinį leidinį. Dar per anksti spėsti, ar knyga

LEONARDAS ANDRIEKUS ATMINK MANE, RŪPINTOJĖLI

bus galima vertinti kaip istorinės svarbos įnašą, tačiau skaitytojas gerbs autoriaus didelį asmeninį užsiąngavimą „Saulės“ mokytojų kursų įsteigėjo kunigo Olšausko atminties reabilitavimui ir didelei su tuo surištų tyrinėjimų rizikai. Leidėjai tai vertina, pasirūpinę knygą daliai išspausdinti ir pateikti lietuvių visuomenės dėmesiui. Reikia manyti, kad ypač Lietuvoje knyga bus su dėmesiu skaitoma, nes ten prelats Olšauskas pastaraisiais metais yra buvęs antireliginės propagandos objektas. Todėl knygos išleidimą reikia vertinti pozityviai, nors ji, be abejo, atnaujins mūsų visuomenėje ilgai besitęsusių kontroversijų bylos ir su ja surištų įvykių klausimu.

Lietuviai, lenkai ir krikščionybė

Ekumeninis požiūris į lietuvių — lenkų religinius santykius — tokia tema ruošiamas atvirų diskusijų vakaronė ateinantį penktadienį, lapkričio 8 d., 7:30 v.v., Jaunimo centro kavinėje. Kun. Vytautas Bagdanavičius, MIC, pateiks klausimo svarstymui istorinius ir teologinius rėmus: „Krikščionys ir santykis su krikščionijomis“. Dr. Linas Sidrys ir dr. Arūnas Liulevičius pasidalyt išspūdziais iš savo pačių patirties Lenkijoje. Po to į diskusijas įsijungti bus kviečiami visi atsilankiusieji. Šią vakaronę ruošia Chicago lietuvių ekumeninis būrelis kaip įnašą Lietuvos krikšto sukakčių minėjimo pradžiai.

Kasmetinė premija už religinį veiklą

Lietuvių Religinei Šalpai kun. dr. Juozas Prunskis paaukojo 25,000 dolerių, kad priaugančios palūkanos būtų naudojamos kasmetinei premijai už religinį veiklą. Gavo vysk. P. Baltakio ir vysk. V. Brizgio bei kun. K. Pugevičiaus raštu užtikrinimą, kad tokia premija bus kasmet teikiama. Pusė sumos numatoma skirti autoriui, pusė leidyklai.

Lyric operoje

Handelio „Samsonas“

Vienas didžiausių muzikinės kūrybos galiūnų buvo Georg Friedrich Handel (1685-1759). Jis sukūrė netoli 50 operų, apie 20 bibliinio turinio oratorių, daugybę kantatų, duetų, instrumentinės muzikos gabalų. Buvo Hanoverijoje kunigaikščio Jurgio Liudviko, vėliau tapusio anglų karaliumi Jurgiu I, kapelmeisteriu. Su šiuo karaliumi ir jis persikėlė į Londoną, kur vadovavo net trims itališkoms operos teatrams.

Juo šiuo sezonu susidomėjo Chicago Lyric opera, pirmą kartą savo repertuare pastatydama jo didingą oratoriją „Samsonas“. Nereikia jos sumaišyti su Saint-Saens opera „Samsonas ir Delila“, nors jos abi sukasi apie tą pačią biblinę Samsono temą. Handelio „Samsonas“, kurį Lyric pastatymė vadinama opera, yra sukurta pagal Newburgh Hamilton libretą, sudarytą pagal John Milton „Samson Agonistes“. Iš tikrųjų — tai oratorija, su gausia religine mintimi, su stipriais, izraelitų kancios atspindžiais, su jų liturginės giesmės prošvais-tėmis.

Lyric operos pastatyme žiūrovą žavi šios oratorijos teatrinis pastatymas. Tai ne koncertas, o spektaklis, su turtinga scena, su solistais senovės kostiumuose, su anų amžių nuosakių judesiu baleto. Dėmesį patraukia nuostabiai skambiai orkestro atliekama muzika ir solo, duetų bei chorų dainos-giesmės. Samsono vaidmenį Jon Vickers itin stiprus, panašiai žavi ir Delilos vaidmenį Ellen Shade. Daug gerų būtų galima pasakyti ir apie kitus solistus. Gaila, nei choro, nei muzikų sudėty lietuviškų pavardžių nematyti.

Lyric opera, po Metropolitan, yra viena iš pačių stipriausių šiame krašte ir mums negalima jos ignoruoti. Jos sezonas dabar pačiame įkarštyje, baigsis tik sausio pirmo pusėj. Siame 31-me Lyric operos sezono repertuare yra aštuonios operos: Verdi Otello (jau išsibaigusi), Puccini Madama Butterfly, Handelio Samsonas, Donizzetti Anna Bolena, Verdi Traviata, Bellini I Capuleti e i Montecchi, Wagnerio Die Meistersinger von Nuernberg, Puccini La Rondine. Paskutinis pastatymas 1986 m. sausio mėn. 19 d.

J. Pr.

Kultūrinė kronika

• Tomo Venclovos essay „La redemption par la poesie“ („Poezija kaip atpirkimas“) išspausdino prancūzų žurnalas *L'autre Europe* (1985 m. no. 5), leidžiamas Paryžiuje.

• Religinės skaitybos būrelis susirinkime Chicagoje, kuris vyks lapkričio 3 d., sekmadienį, 11:00 v.r. Jaunimo centro posėdžių kambaryje, bus diskutuojama tema „Religinė gamta Lietuvoje ir išsivijimoje“. Kam teko lankytis Lietuvoje, tas tikriausiai patyrė, kad religinė praktika Lietuvoje yra skirtingai išgyvenama ir vykdoma negu čia. Vatikano II susirinkimo liturginiai potvarkiai bei naujosios teologinės srovės neturėjo ten tokios įtakos, kokią turėjo laisvame pasaulyje. Diskusijos bus pravestos, remiantis viešėjusiu Lietuvoje patirtimi bei gaunamomis žiniomis per spaudą, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką* ir kt. Įžanginius žodžius tars Danguolė Kvilytė, Mindaugas Pleškys, Daina Kofelytė, Algimantas Kezys. Besidomintys šia tema kviečiami į susirinkimą atsilankyti.

Viešnios iš Detroito Chicagoje

Miniatiūrinis vertinimas

Proga: Genorolo T. Daukanto jūros šaulių banketas Chicagoje spalio 26 d.

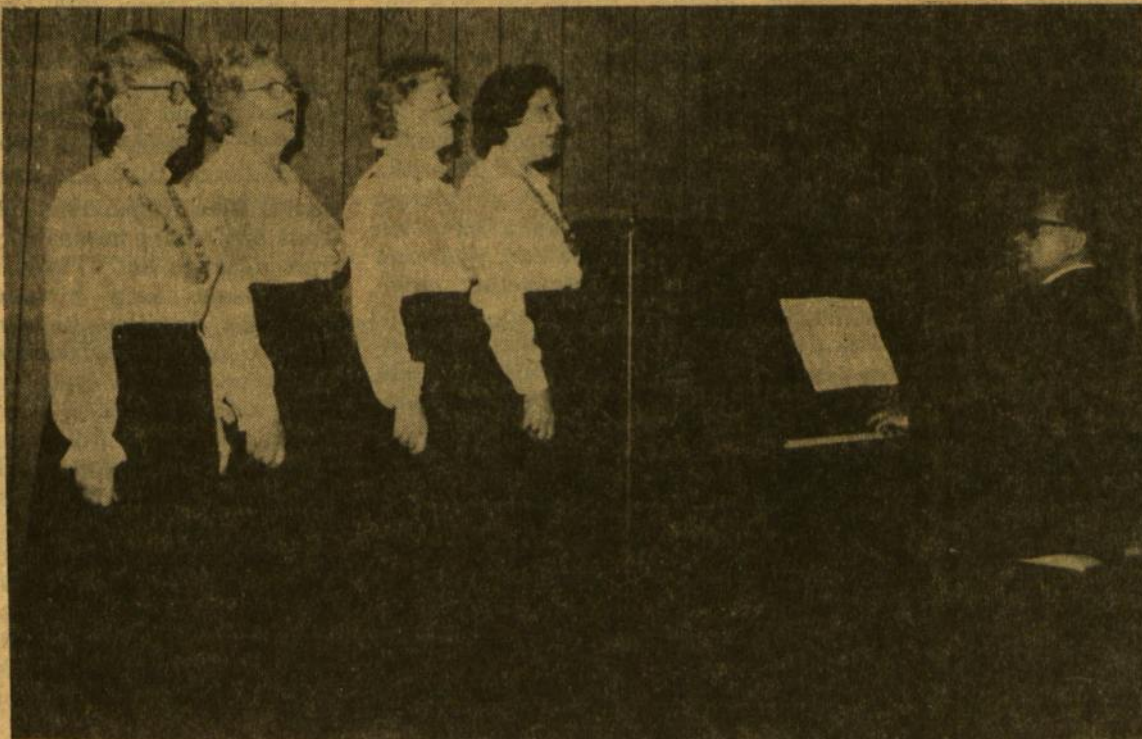
Atlikėjai: Detroito moterų vokalinis kvartetas — Natalija Slizienė, Birutė Janušienė, Cesė Plūrienė ir Aldona Tamulionienė. Vadovas ir akompaniatorius — Stasys Slizys.

Atlikti kūriniai: „Nemuno mergelė“ — St. Slizys, „Lino žiedas“ — J. Švedas (1908-1971), „Saulėlydis tėviškėje“ — Gorbulskis, Serenada — Schubert, Humoreska — Dvořak, „Sugrįžt negalim“ — St. Slizys, „Menu gegužė“ — St. Slizys ir Undinių daina — K.V. Banaitis.

Intonacija: tikslī. Tarimas: pagirtinas. Balsų pusiausvyra: įvairuojanti. Ryskus sopranai, tylesni altai. Tribalsiuose sąskambiuose ir tyliose vietose pusiausvyra žymiai geresnė.

Dinamika: nuoširdi. Įspūdingiausiai atlikti kūriniai: „Menu gegužė“ ir Undinių daina.

Tempai: Gorbulskio dainos gaidose pažymėta: „nesukubant, nuoširdžiai“. Gal ir buvo dainuota nuoširdžiai, bet 112 smagių minučių negalima vadinti „nesukubant“. Visgi Tallat-Kelpšaitės poezija

Detroito moterų vokalinis kvartetas: Natalija Slizienė, Birutė Janušienė, Cesė Plūrienė ir Aldona Tamulionienė. Prie pianino vadovas Stasys Slizys.

Nuotrauka K. Sragausko

prašo lėtesnio tempo. Vietomis melodija paslėpta aranžuotėje ir melodiją suvokti jau reikia ją gerai žinoti arba turėti gaidas.

Dainininkių laikysena: rami. Kai kurioms dainoms atitinkami judesiai suteiktų įvairumo. Apranga — balta ir juoda, puošnūs geltoni gintaro karoliai.

Programos parinkimas: banketo programai pagaudautina daugiau pramoginio

žanro kūrinių.

Salės akustika nėra dėkinga. Lubų medžiaga garsą sugerianti, pati salė siaura ir ilga.

Bisui kvartetams padainavo „Stikliukėli“. Ši daina labiau tinka vyrų arba mišriems balsams. Tačiau bankete daina nuostabiai derinosi su loterija. Banketo rengėjams pagarba už vokalinio kvarteto pakvietimą. Tai buvo valandėlė nuostabios muzikos, gražios

poezijos ir nuoširdaus atlikimo. Tačiau loterijos rengėjai, o ypač fantų aukotojai, turėtų pagalvoti. Berods, viena knyga, du paveikslai, vaza ir 80% visų loterijos fantų...degtinė ir vynas. Kur liko knygos, plokštelės, kasėtės, tautinės juostos, paveikslai ir gelės. Alkoholis yra gera priemonė pagerinti kraujo už vokalinio kvarteto pakvietimą. Tai buvo valandėlė nuostabios muzikos, gražios

Kazys Skaigirys